

Saggio scientifico originale-Izvorni znanstveni rad-Original Scientific paper

UDK 811.163.42'282(497.5 Barban)

821.163.42'282-1

DOI: 10.32728/studpol/2022.11.01.02

ČAKAVŠTINA U „ŠKATULI UD SPOMENI” NEVIE KOŽLJAN^[1]

Lina Pliško
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku
Ronjgova 1, HR – 52000 Pula
lplisko@unipu.hr

SAŽETAK

U radu analiziramo čakavštinu pjesničkoga prvijenca Nevie Kožljan „Škatula ud spomeni“ na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini. Jezične značajke promatraju se u kontekstu središnje podskupine barbanskih govora, kojima pripada i Goleševo, rodno mjesto naše autorice. Zaključuje se da je u stihovima odlično sačuvan autoričin barbanski materinski idiom.

Ključne riječi: Škatula ud spomeni, Nevie Kožljan, govor Barbanštine, fonologija, morfologija, jugozapadni istarski dijalekt, općina Barban

---

[1] Rad je nastao u okviru projekta *Dijalektološka i sociolingvistička istraživanja hrvatskoga jezika* (voditelj: doc. dr. sc. Filip Galović) koji je odobren i financiran od Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta u Zagrebu.

1. UVOD

Nevia Kožljan rođena je 1961. u Puli. Poeziju počinje pisati kao srednjoškolka, najprije na čakavskom idiomu, a kasnije i na hrvatskom standardnom jeziku. Više se od trideset godina bavi kulturnim amaterizmom kao članica KUD-a „Barban”. Živi i stvara u Goleševu nedaleko od Barbana. Od 2016. do 2018., pjesme su joj objavljene u deset zajedničkih pjesničkih zbirki. Autorica je tekstova u dvjema monografijama koje je objavio KUD „Barban”. Godine 2018. objavljuje svoju prvu samostalnu zbirku poezije „Škatula ud spomeni” na rodnoj barbanskoj čakavštini. U toj su dragocjenoj „škatuli” sačuvana sjećanja na djetinjstvo, oca, majku, ljude i događaje svoga kraja.

Barbanska čakavština, kojom je spjevana zbirka pjesma naše autorice, prema klasifikaciji dijalekata čakavskoga narječja Dalibora Brozovića (1988, 88) te Josipa Lisca (2009, 51) pripada jugozapadnome istarskome dijalektu, odnosno središnjoj podskupini barbanskih govora kojoj prema istraživanjima Line Pliško (2000, 167) pripadaju sljedeća barbanska naselja: Barban, Golešovo, Dminići, Jurićev Kal, Petehi i Sankovići.

Barban je središte istoimene općine koja se nalazi na jugoistoku istarskoga poluotoka. Prostire se na 94,1 km², a osim Barbana, obuhvaća sljedeća naselja: Balići II, Barani, Baretuni, Bašići, Bateli kod Prhati, Bateli kod Želiski, Beloči, Bičići, Borinići, Bulići, Camlići, Celići, Cvitići, Dminići, Dobrani, Dolica, Draguzeti, Drakuni, Filini, Frkeči, Fumeti, Glavani, Golešovo, Gorica, Grandići, Gubovica, Hrboki, Ivanošići, Jurićev Kal, Kantunjeri, Koromani, Kožljani, Kvarantija, Majčići, Manjadvorci, Mavrići, Medančići, Melnica, Orihi, Osipi, Palijon (dio), Pavlići, Petehi, Plehuti, Poljaki, Prdaci, Prdiripi, Prhati, Prnjani, Puntera, Računići, Rajki, Raponji, Rebići, Reguljići, Rodići, Rojnići, Sankovići, Sutivanac, Šajini, Špadi, Špadići, Šugari, Škitača, Trlji, Trošti, Vadreš, Valići, Varož i Želiski.^[2]

---

[2] Više na <http://www.barban.hr> (pristupljeno 9. 8. 2021.)

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U ovome radu analiziramo čakavštinu zbirke poezije „Škatula ud spomeni“ Nevie Kožljan na fonološkoj i morfološkoj jezičnoj razini. Jezične se značajke promatraju u kontekstu recentnih istraživanja barbanskih govora. Zanima nas koliko se čakavština središnje podskupine barbanskih govora zrcali u stihovima, te ima li u njima, eventualno, kakvih standardnojezičnih upliva.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

3.1. FONOLOŠKE ZNAČAJKE

3.1.1. SAMOGLASNIČKI SUSTAV

Govor Goleševa, kao i ostale govore općine Barban, karakterizira tipični JZ istarski samoglasnički sustav sastavljen od pet otvornika: *a, e, i, o* i *u*, te slogotvornoga *r* koje je bez popratnoga šva i bez popratnoga vokala.

3.1.2. ODRAZ JATA (*ě)

Barbanski se govori odlikuju ikavskim refleksom jata, i to u korijenskom: došlo je *niko drugo vrime* (14); okolo banka smo svi skupa *sidili* (14); *z ditinstva moga najliplji* spomeni (16); onih *lipih* spomeni (14) i u nastavačnom morfemu: u *duši ćemo sobon pones* (75); na *duši* su mi sinjale puštili (16)

Zanimljivost je ove podskupine mjesnih govora povećan broj stalnih ekavizama što je potvrđeno u sljedećim stihovima: Kad bimo *delo* upravili (14); Te drage, ud *dela* zmučene ruke (19); *korenje* svima rabi (27); (...) i *leta* su ga pritisla (58); lipo rikamana kako snig *bela* košulja (69); *suseda* vajk pomoći (25).

3.1.3. ODRAZ PREDNJEGA NAZALA (*ɛ)

Temeljni je odraz općeslavenskoga *ɛ u Goleševu *e*: Ud kad za se *pametin* (14); jušto ona *jezik* podigla (32). Za terenskih istraživanja mjesnoga govora zabilježen je odraz *ɛ > *a* (Pliško, 2000, 90) u imenici *jazik* koji u ovoj zbirci nije potvrđen.

3.1.4. ODRAZ STRAŽNJEGA NAZALA *ɔ I SLOGOTVORNOGA *l̥

Odraz glasova *ɔ i *l̥ u čitavu je JZ istarskom dijalektu *u* te je izjednačen s odrazom općeslavenskoga *u (Lisac, 2009, 52), tako je i u većini drugih hrvatskih govora. U zbirci pjesama potvrđeni su odrazi tih glasova u nizu leksičkih morfema: *ɔ > *u*: *paralo* mi se već *puti* (14); po botunići, *ruke* rastežu mi (18); trdi žulji i provana *muka* (19) te *l̥ > *u*: *suza* mi na oko dojde (20); toplu *suza* z lica trle (19); Z drivenon vrnjačon smo tuke *žuto* (23); šare škafune ud *vune* nan je plela (33); po dažlju i *suncu* prez frmati (70).

3.1.5. ODRAZ JEROVA (*ɫ, *b)

Odraz očuvanih općeslavenskih jerova u govorima JZ istarskoga dijalekta te u velikoj većini čakavskih i štokavskih govora, glas je *a*. Tako je potvrđeno i u zbirci pjesama Nevie Kožljan: a ja *san* njoj se smiron (34).

Rezultati čakavske nepreventivne vokalizacije slabih jerova, koja je čakavska posebnost, zrcale se u sljedećim primjerima:

- u I zamjenice *ja*: i bona bila, skupa s *namon* kantala (17)
- u imenici *maša*: Pod svu *mašu* u banki dube stali (48); Kad je *maša* finula smo se ukripili (48)
- u prijedlogu *vɔ > *va*: *vajk* san kantala (14); *vajk* si me kumpanjala (17); *vajk* ću te volit (21); *snamon* te kako dota ustati *zavajka* (16); *zavajk* ćeš bit moja majčica mila (17)
- u prilogu *kadi*: *kadi* su se vajka tovari takati užali (64).

3.1.6. PROMJENA *ra > re

U govorima središnje podskupine barbanskih govora promjena otvornika *a u e iza r zabilježena je u primjerima: *res* i *kres* te u njihovim izvedenicama, npr. *nares*, *ures*, *zres*; *ukres* itd. (Pliško, 2000, 130). Ista se promjena nalazi i u drugim jugozapadnoistarskim govorima (Lisac, 2009, 55), kao i u mnogim drugim čakavskim, ali i zapadnim novoštokavskim ikavskim štokavskim govorima (Lisac, 2003, 52).

U „Škatuli ud spomeni“ potvrđeni su primjeri: pak su dežidili da će Martin Maru *ukresti* (29); pak kad bi dite *nareslo* (32); kad san malo *naresla* i u školu pošla (47).

3.1.7. ZATVARANJE PREDAKCENATSKOGA o U NENEGLAŠENOM SLOGU

U središnjoj podskupini barbanskih govora nenaglašeno (predakcenatsko) *o* često prelazi u *u* (Pliško, 2000, 99-100): Ki me domišlja na *une* (20); Delati *ulovila*, ljudi su to znali (32); ima navr ko je kadi *upaziti* (29); potreba je bilo čekat ko će njen ča *ustat* (24).

3.1.8. AKCENATSKI SUSTAV

Stihovi u zbirci pjesama, kao ni priloženi *Besidarnik*, nažalost, nisu akcentuirani, ali je barbanski *noviji tronačlasni sustav* opširno opisan u raspravi *Govori općine Barban* pa čitatelja upućujemo na izvor (Pliško, 2000, 105-117).

3.2. KONSONANTIZAM

Suglasnički je sustav središnje podskupine barbanskih govora, kojima pripada i Goleševo, potvrđen u stihovima Nevie Kožljan. Tu podskupinu karakterizira posebna artikulacija glasova č i ć za razliku od rubne podskupine govora gdje su ti glasovi svedeni na tzv. srednje (Pliško, 2000, 104). Glas đ je umekšane artikulacije i javlja se u primljenicama romanskoga podrijetla.

Sonanti

Nosni suglasnici (nazali): *m, n, nj*

Treperavi suglasnici (vibranti): *r*

Bočni suglasnici (laterali): *l, lj*

Sonantni spirantni suglasnici: *v, j*

Šumnici

Zatvorni suglasnici (okluzivi i eksplozivni): *p, b, d, t, k, g*

Poluzatvorni suglasnici (afrikate, *sliveni*, složeni): *c, č, t', d'*

Tjesnačni suglasnici (frikativi): *f, z, s, ž, š, h*

3.2.1. JOTACIJA DENTALA *t I *d

Odraz općeslavenske jotacije zubnoga okluziva *t je afrikata *t'*: zajno si moga znat da će to delo *srićno* pojt (57); u kandelaru *sviča* voščena (53); oči svitle ud *sriće* (18). Rezultat jotacije okluziva *d je ž: Uzdavna hi drugo *mrež* nami ni (39) ili *j*: Magari sve je na *rije* ('rjeđe') (49); *Tuje* njive je kopala i srpon šenicu žela (31), *Rojen* u fameji kako siromah (70). U primljenici romanskoga podrijetla *andĕo*, ostvaruje se umekšano *d'*: eli *andĕli* z neba došli (14).

3.2.2. JOTACIJA SKUPINA *st/*sk, *zd/*zg TE PALATALIZACIJA *sk i *zg

Jotacijom skupinā **st/*sk* i **zd/*zg* (te palatalizacije **sk* i **zg*) u barbanskim su, kao i u drugim jugozapadnoistarskim govorima (Lisac, 2009, 54-55), uglavnom nastale skupine *st* i *žd*. U pjesmama Nevie Kožljan nalazimo odraze potvrđene u središnjoj podskupini barbanskih govora (Pliško, 2000, 72-74): št i žlj: zuz staro *ognjišće* (38); *Ognjišće* je još tamo (20), uz primjer št u toponimu *Labinštini* (57). Skupina *zdj* > *žd* > *žlj*: po *dažlju* i suncu prez frmati (70); u školu kad san po *dažlju* hodila (17); Rezultat je palatalizacije skupine **sk* > *šč*: drugi mlado tilo h sebi *stišču* (18); i tvoje svitovanje *išćen* (20).

3.2.3. SKUPINE *jt* I *jd*

Suglasničke skupine *jt* i *jd* u JZ istarskih govora, pa tako i u središnjim barbanskim (Pliško, 2000, 135-136), nalaze se u prefiksalsnim izvedenicama općeslavenskoga glagola *iti ('ići'). Skupina *jt* dolazi u *infinitivu*: zajno si moga znat da će to delo srićno *pojti* (57); a *jd* u oblicima prezentske osnove: kada kuma *pojde* doma (67); lipi litrati mi pred oči *dojdu* (46); dokle smo plovana da *dojde* čekali (47); čuda tega *dojde* (41); za *poj* šnjima na mrkat prontale (64). U zbirci je zabilježen i primjer ostvaraja skupine *jt > tj > ć*: a ja pensan će li jutro *doć* (40), potvrđen u središnjoj podskupini barbanskih govora (Pliško, 2000, 136).

3.2.4. SKUPINA *čr*

Stara suglasnička skupina *čr* očuvana je u većini čakavskih govora, tako i u središnjoj podskupini barbanskih govora (Pliško, 2000, 97): U *črni* lancun zamotali noć (40); Na čelu nabrkljani, dugi *črni* lasi (69). U sljedećim primjerima suglasnička skupina je razbijena vokalom *e*: *čeripnja* i kakova supa (50); tuje *čerišnje* i smokve brali (46).

3.2.5. OSTALE SUGLASNIČKE SKUPINE

Starojezična neodređena zamjenica *vbsv metatizirana je u *sv*: Na *svoje* trude ne pensaj (73); *Svo* delo ti je upravno (73); *Sve* ča je bilo teško zabi (73); *sve* po boku (72); Prez *žajfe svih* su mogle uprati (63); poznali su ga ud *svih* kraji (57); *svega* ča je bilo (59); štorije *njin* je povida iz *svojega* života (58); Lipu *besidu* i *pacijence* je ima za *svakega* (57).

U zbirci pjesama potvrđeno je pojednostavljivanje sljedećih početnih suglasničkih skupina:

pt > t: na pleća, ma on je u duši lak kako *tić* usta (58)

pš < š: tuje *njive* je kopala i srpon *šenicu* žela (31); na šufitu je u vrićah *šenica* (73); *šenicu* z srpon žēja i *snoplje* veživa (70)

vl > l: na čelu nabrkljani dugi *črni lasi* (69)

ht > st: nikad ni *stila*, samo za lipo i na smih (31)

Središnjih: *Nidan* to ni moga znati (33); kako pati *ninemu* ni znati puštila (31); *Una* ni to *ninemu* ud fameje povidala (30); *Ninemu* niš ne smi faliti (53).

Ovjerena je metateza u skupini frikativ + j: bojži > božji – U svetoj noći *Vilije Bojže* (53) te gubljenje okluziva nakon opstruenta na kraju riječi: *Ninemu* niš ne smi faliti (53).

U prezentskoj osnovi glagola *moći* glas *ž* je u poziciji između otvornika prešao u *r* u svim barbanskim govorima (Pliško, 2000, 143): Još *moren* čut tvoj mili glas (20); *moreš* se kalmat (73); znat *moreš* zajno (72); kolo življenja frmati se ne *more* (74); I za njih ne *moru* učiniti velike svate (29); Ognjišće *pomore* (50).

3.2.6. FONETSKA NEUTRALIZACIJA ZAVRŠNOGA -m > -n

Završni nazal -m u gotovo svim primorskim, čakavskim i štokavskim govorima, pa tako i u jugozapadnoistarskim, prelazi u -n. U „Škatuli ud spomeni“ potvrđeni su mnogobrojni primjeri. Neki su od njih: u L imenica: na *materinen* krilu (19); u 1. l. jd. prezenta: dokle *živin* u mojen srcu (71); *znan* da z visoka špijaš (20); kako pijana *san* bila (24); s tobon *kantan*, *pominjen* se (20), u instrumentalu pridjeva i imenica: z *usirenin mlikon* teplila (22); z *velikon drivenon vrnjačon* mišala (22); z *utondaston žicon* na šustu bilo (23), u dativu i instrumentalu zamjenica: ko će *njin* ča ustat (24); za *tin* ne hlepit (25); škatula je vajka *snamon* (26); s tobon *kantan*, *pominjen* se (20).

3.2.7. GLAS V IZMEĐU ZATVORNIKA I r

Redukcija sonanta *v* između zatvornika i glasa *r*, koja je potvrđena u svim barbanskim govorima (Pliško, 2000, 98-99), a zrcali se u stihovima: *trdi* žulji i provana muka (19); *trdlje* su ud sure grote (76).

3.2.8. GLAS v PRED SUGLASNIKOM NA POČETKU RIJEČI

Početni je općeslavenski niz **vъ/b* koji je u barbanskim govorima *u*, potvrđen je u primjerima: kao (**vъ > u*) u prijedlogu: *U* Divšići je nikad

poli Milke (56); *U* njemu se je rodija veliki i pravi čovik (57); *u* kandelaru svića voščena (53); *U* njoj mulete i kalotine ud driva (51).

Kao prefiks u riječima: Lojzo je bukaletu *uzeja* (55); kada su nas na fatu *ulovili* (46); za siromaha *udovca* se je *uženila* (69).

3.2.9. DOČETNO *l*

Na dočetu riječi u jugozapadnoistarskim govorima glas *l* se, kao i u mnogim južnočakavskim Lisac, 2009, 52, 146) te u govorima zapadnoga novoštokavskoga ikavskoga dijalekta bližima moru (Lisac, 2003, 54), vokalizirao u *a*. Tako je i u svim barbanskim govorima (Pliško, 2000, 128-129), a pojava je ovjerena i u stihovima naše pjesnikinje. Dočetno *l* se vokaliziralo u *a* iza *i*: Zboka je *načinija* dva krela na ka je (36); *nakrmija*, *napoija* (53), iza *e*: Ud šegale je *pleja* (37); Mate je bukaletu *uzeja* (55), iza *a*: Mora je doznati čigova je (29), Martin je uni put *poša* ud oca i brati (29), kante spod glase *kanta*, život nas je pokle *ponesa* (46); ma tovar se je najprije *lega* (65); do vrug šolda san *špenda* (56).

3.2.10. PROTETSKO *j*

U jugozapadnoistarskim govorima, protetsko *j* ostvaruje se samo ispred početnoga *o*, tako je i u svim barbanskim govorima (Pliško, 2000, 140-141): *Joped* je doša maj (20); Kako da *joped* z babon čakulan (36).

3.2.11. SUGLASNIČKE SKUPINE *št, šp, šk*

Trag višestoljetne mletačke vladavine na Barbanštini zrcali se u mnogobrojnim primljenicama romanskoga podrijetla. U njima su sačuvane suglasničke skupine *št, šp* i *šk*. Evo nekoliko primjera – *št*: štorije za nas piše (76); *šk*: na škrilu poli *škal* se je naprtija (67); Škatula ud spomeni; nike *škuljice* i prutiće učinija (36); *šp*: nažiga *španjulete*, šolde poli ognjišća sidili (35).

3.2.12. PALATALIZACIJA I SIBILARIZACIJA

U zbirci je potvrđen izostanak sibilizacije, inače karakterističan za JZ istarske govore, pa i za barbanske (Pliško, 2000, 144-145): Na kraju gvore nono je u *Liki* život puštija. (31). Palatalizacija je potvrđena u komparativu priloga *jak*: oči svitile ud sriće, srca tuču *jače* (18), a analoška (Pliško, 2000, 145) je palatalizacija^[3] zabilježena u prezentu glagola: Oči svitile ud sriće, srca *tuču* jače (18).

3.3. MORFOLOGIJA

3.3.1. IMENICE

Deklinacija imenica, poglavito ženskoga roda, u jugozapadnoistarskim govorima (Lisac, 2009, 57) odlikuje se starinom, to su, primjerice, nulti morfem u G mn. u imenica ž. r., nesinkretizirani nastavčni morfemi u D mn. *-an*, u L mn. *-ah* te u I mn. *-ami*. U muškom i srednjem rodu manje je arhaičnosti. Nastavačni su morfemi tih imenica u G, L, I mn. *-i*, u D mn. *-an/-on*, u G mn. je *-i*. Kratka je množina u jednosložnih imenica m. roda. U singularnoj paradigmi imenica m. i s. r. nastavci su u L jd. *-u*, a u I jd. *-en*, *-on*.

U zbirci pjesama Nevie Kožljan u singularnoj su paradigmi imenica a-vrste muškoga roda potvrđeni sljedeći nastavčni morfemi:

N jd. *-ø*: U meni niki *voganj* gori (15); moji dragi *otac* i *mat* (15); *Glas* lipo zvoni, prsti prebiru (18)

G jd. *-a*: nikada one nisu *mira* imale (19); na staklo ud špahora smo špijali (23)

D jd. *-u*: nema primjera

A jd. *-ø*: još sad ćutin ta lipi *udor* (33)

-a: nema primjera

V jd. *-e*: Did je na to reka: „Skuzajte *kume* (35)

L jd. *-u*: u školu kad san po *dažlju* hodila (17); večeraska je ples na *taracu* (18)

---

[3] Analoška palatalizacija potvrđena je u svim barbanskim govorima.

I jd. *-on, -en*: i z *gušton* već puti (14); i *srpon* šenicu žela (31); i jenin *preteljon* (30), šenicu z *srpon* žeja i snoplje veživa (70).

Zabilježen je i jedan primjer ujednačavanja N i V: *Sin* moj, hodi sada vanka (67).

U pluralnoj su paradigmi imenica muškoga roda potvrđeni sljedeći nastavčni morfemi:

N mn. *-i*: eli *anđeli* s neba došli (14); bili su u njima pravi *kašteli* (16); žgaji *mladići* na sve pronti (16). Kratka je množina u sljedećih primjera: kraljice i *kralji*, dekle i *popi* (16); trdi žulji i provana muka (19); Tamo su *siri* visili, lipi utondasti kako *hlibi* (22)

G mn. *-i*: unih lipih *spomeni* (14); je vrlih *puti* sir delala (34)

D mn. *-on, -an*: nema primjera

A mn. *-e*: naše lipe *kante* pocikala (14); i *kolače* peč, robu na makinu šit (17)

V mn. *-i*: nema primjera

L mn. *-i*: u *libri* san šakrete iskala (16), po *botunići*, ruke rastežu mih (18)

I mn. *-i*: pak ud gušta z *pretelji* (18); a okolo z šarima *kušini* drivene kantride (51).

Nastavačni su morfemi singularne paradigme imenica a-vrste srednjega roda sljedeći:

N jd. *-o, -e*: Došlo je niko drugo *vrime* (14); drugo mlado *tilo* h sebi stišču... (18)

G jd. *-a*: eli anđeli z *neba* došli (14); z *ditinstva* moga najliplji spomeni (16); sva mladetina z *sela* je došla (18); toplu suzu z *lica* trle (19); Kotule do *kolina* je nosila (33)

D jd. *-u*: roža se *suncu* daje (66);

A jd. *-o, -e*: želi, *seno* nakrgali... (14); dimboko u *srce* sam štorije spravila (16); kad ples fini svirac „na *rame* uprti (18); nimaju lazno za na mrkatu *vrime* gubiti (64)

V jd. *-o*: Katarino, *zlato* moje milo. (13)

L jd. *-u*: do zadnje ure u *srcu* te mi bit (15)

I jd. *-en, -on*: z dobrin *uljen* zabiljeno (53); z materinin *mlikon* (14); z črnin *vinon* supu za njih načinila (24); z šilon je škilje učinila (54)

U pluralnoj su paradigmi imenica srednjega roda potvrđeni sljedeći nastavčni morfemi:

N mn. *-a*: nema primjera

G mn. *-ø*: nema primjera

D mn. *-on, -an*: nema primjera

A mn. *-a*: nikad zuz *ognjišća* dicit povidā (16)

V mn. *-a*: nema primjera

L mn. *-i*: nema primjera

I mn. *-en*: sve je z *cvikljen*^[4] urožano (20).

Nastavačni su morfemi u singularnoj paradigmi imenica ženskoga roda *e*-vrste sljedeći:

N jd. *-a*: *snamon* te kako *dota* ustati zavajka (16)

G jd. *-e*: stariji za kantati nimaju *force* (14); do zadnje *ure* u srcu te mi bit (15)

D jd. *-i*: vred bi se ustala i pošla h ženi (32)

A jd. *-u*: u školu pošla i štiti se navadila (16); kako da miluju lipu *divojku* (18)

V jd. *-o*: „*Majko*, niš njoj ne ustane!“ (68)

L jd. *-i*: na *duši* su mi sinjale puštiti (16); jeni gredu sami, drugi u *kumpaniji* (18); stari žveljarin na *napi* (35)

I jd. *-on*: z velikon drivenon *vrnjačon* mišala (22); z *rukon* u žur zagrabila (34); i vaška z teplon *vodon* za sude prati (51); iglu je z žajfon mazala (54); pred *kumon* ustala (68).

U pluralnoj su paradigmi imenica ženskoga roda potvrđeni sljedeći nastavci:

N mn. *-e*: *kraljice* i kralji, *dekle* i popi (16); ma une smišne šćorice i lipe štorije (16); po botunići tuckaju, *ruke* mih rastežu (18)

G mn. *-ø*: ni *besid* s kima bin ti mogla (17); sve njoj je ud *ruk* hodilo ča bi se (32), na škrilu poli škāl se je naprtija (67)

D mn. *-an*: nema primjera

A mn. *-e*: te štorije san slušla z otprtima oči (16); na drivenu lisnicu pod *grede* bi ga vrgla (22)

V mn. *-o*: *Katarino*, zlato moje milo (13)

---

[4] Vjerojatno cvitljen = ‘cvijećem’.

L mn. *-ah*: po žurnadah je morala hoditi (31); ku je svaki dan u rukah imala (36); kucu smo u klupah sidili (47); na šufitu je u vrićah šenica (73); po nogah pešta (72)

I mn. *-ami*: pod nogami motala (34); spi pod gredami (36); boce z venkami zaplita (37).

Zabilježen je primjer imenica i-vrste – N mn. *-i*: Glas lipo zvoni, prsti prebiru (18).

Imenica *mat(i)/mater* sa starom r-osnovom u N jd. *-ø*: moji dragi otac i *mat* (15). Ovjereni su i nastavci imenice stare r-vrste *kći*: N jd. tvoja šći ti ubećiva (21); D jd. mojoj *hćeri* najbolja nona si bila (17); I mn. z svojima *hćerami* kantala (31). Kao što se vidi iz navedenih primjera, autorica navodi oba oblika – šći i *hći*; oblik *hći* se koristi u središnjoj podskupini barbanskih govora, dok je oblik šći karakterističan za rubnu i južnu podskupinu (Pliško, 2000, 96).

Imenica *oko* kad znači osjetilo i dolazi u množini, ženskoga je roda: A mn. *-i*: kad zapren *oči* (16); I mn. *-i*: te štorije san slušla z otprtima *oči* (16). U jednini je srednjega roda: N jd. *-o*: aš ga tvoje *oko* gleda (17).

Potvrđene su dvije imenice – pluralia tantum: L mn. Na *usti* smih i kanta (18) i A mn. Pokle joped armoniku na *prsa* (18).

3.3.2. ZAMJENICA *ča* I NJEZINI OBLICI

Zamjenica *ča*, koja je jezična značajka najvišega razlikovnoga ranga u čakavskome narječju, te njezini oblici, potvrđeni su u mnogim stihovima ove zbirke pjesama.

Upitna zamjenica: „ma *ča* niš do sada niste vidija?“, odnosna: svega *ča* je bilo (59); unega *ča* smo provali (59); *ča* nas je nasmijalo (59); za *čin* smo plakali (59); neodređena u značenju ‘ništa’: *niš* sobon na svit nismo donili (75); i *niš* mi drugo ne rabi (17); za *nič* se ne moj poidat (73), bušić da *nič* ne boli (41), neodređena u značenju ‘nešto’: po sve dane su *ništo* delale (19), smiron su *ništo* pitali (67). Veznik ‘jer’: *aš* one su za mene čuda provale (19); sve na svitu *aš* ga tvoje oko gleda (17). U svim su podskupinama barbanskih govora (Pliško, 2000, 75-83) ovjereni izdvojeni oblici.

3.3.3. UPITNA I ODNOSNA ZAMJENICA *кѣѣъ > 'koja, koje, koji'

Upitna i odnosna zamjenica 'koja, koje, koji' kontrahirana je u *ka, ko, ki*, kao i njezine izvedenice: *Ki* dvi krave ima (72); *Ki* zadaje po lavandi i kušu (73); na sve *ki* na te pensaju (20); Samo grihe *ke* smo učinili (75); *ke* si me držeć na kolini (20); i kante *ke* smo kantali skupa; Na *koj* je radio bija, pak smo slušali mužiku (51); *ku* je mat uzdavna (53); *Nike* svoje štorije (76); *Nike* pute smo i dišpete delali (46); i *nike* miline (53); *Niki* su se utputili proti doma.

3.3.4. GENITIV I AKUZATIV OSOBNE ZAMJENICE *oni*

Karakterističan metatizirani oblik za genitiv i akuzativ osobne zamjenice *oni* – *hi* (*njih* > *ih* > *hi*) koji je ovjeren u barbanskim (Pliško, 2000, 199) i mnogim JZ istarskim govovima (Pliško, Mandić, 2019, 200) zrcali se u stihovima: G – uzdavna *hi* drugo mrež nami ni (39); A – Gospodarice su *hi* zajno parićale (65); Slušajući *hi* ud dragosti je (39); zato *hi* za posuditi ne meritare (35).

3.3.5. KOMPARATIV I SUPERLATIV PRIDJEVA I PRILOGA

Tri su skupine skupine komparativnih i superlativnih nastavaka: *-i, -a, -e*, itd., *-lji, -lja, -lje* te *-iji, -ija, -ije*, itd. Nastavci prve i druge skupine odnose se na pridjeve s jednosložnom osnovom te neke čija je osnova u pozitivu proširena elementom *-š-*. Nastavci prve skupine uzrokuju jotaciju: to je moja *najdraža* dota (41), jednako u prilogu: oči svitle ud sriće, srca tuču *jače* (18).

S nastavkom *-iji* tvoreni su primjeri: to je *bogatija* (72); unako kako se ud svojih *starijih* navadija (57); a s *-lji*: kakov *laglji*^[5] križ ubašta (70); *trdlje* su ud sure grote (76); ud pelina *žuklje* (76); *žuklji* srh (74). Bez elementa *-š-* dolazi pridjev *lijep*: Sanja je jedan *lipči* svit (70).

---

[5] Komparativ pridjeva lak dolazi bez elementa *-š-*: *laglji*.

Superlativ se tvori predmetkom *naj* + komparativ: Z ditinstva moga *najliplji* spomeni (16); *najliplji* misec u litu (20); magari san ud sve dice *najmanja* bila (47), *Najtežlje* je zvonaru (71).

3.3.6. GLAGOL U ZNAČENJU ‘IĆI’

Glagol ‘ići’ u barbanskim (Pliško, 2000, 134-137) govorima, kao i na cijelome području JZ istarskoga dijalekta, izražava se dvjema supletivnim osnovama: prezentskom *gre(d)*- (*od *gred*): h nebu *gre* (71); kad je lipo i sve naprid *gre* (74); za njima *gremo* i mi (74); jeni *gredu* sami, drugi u kumpaniji (18) i infinitivnom *hodi*:- Kamo su u ples *hodili*, ča se je plesalo (58); vrljih puti razbiti ariju *hodija* (56); U nedilje kad je na mašu *hodila* (69); u čistoj robi h maši je *hodija* (70); „Sin moj, *hodi* sada vanka (67).

3.3.7. ZANIJEKANI OBLIK PREZENTA GLAGOLA ‘BITI’

Zanijekani oblik prezenta glagola ‘biti’, prisutan u jednakome obliku u svim barbanskim govorima (Pliško, 2000, 152-153), potvrđen je u sljedećim stihovima: nideri drugo *nisan* našla (16); foši i *nis* (77); *Nis* imala sriće, do zadnje kaplje (24); *ni* bilo kako i sada za dicu slatkega (45); *Nisu* kako more (88), zaspravlje nas nisu bolili zubi (45); To više *nismo* delo i mi (60); za čikulatu *nismo* ni znali (45); ma lačni stešo *nismo* bili (45); uno ča smo se navadili *nismo* rivali (47); Ma ča niš do sada *niste* vidija? (64); Jedan prez drugoga već *nisu* mogli stati (29).

3.3.8. POMOĆNI GLAGOL ZA TVORBU KONDICIONALA

Čakavski oblici pomoćnoga glagola za tvorbu kondicionala (*bin*, *biš*, *bi*, *bimo*, *bite*, *bi*) potvrđeni su u svim barbanskim govorima (Pliško, 2000, 152-153), kao i u stihovima Nevie Kožljan u primjerima: kad *bin* na noge cavate ubula. (54); rad *bin* hi pitat (40); svaki *bi* se bija frma i posluša (39); Kuščić tista ud kruha *bi* bila puštila (45); da *bimo* malega Isusa dočekali čisti (48); Da *bimo* ud svoje Prve pričesti (48) kad *bimo* se u kužini uvečer svi skupili (52).

3.3.9. IMPERATIV

U zbirci pjesama nekoliko je primjera imperativa za 2. l. jd. *Spi, počivaj, ne šturmaj* (73); na svoje trude *ne pensaj* (73); Na miru *spi, ne baciljaj* (73); *spi i počivaj* moj težak (73) te za 2. l. mn.: aj, *zakantajmo* mi! (41).

3.3.10. INFINITIV

U središnjoj podskupini barbanskih govora infinitiv je okrnjena oblika (Pliško, 2000, 159-160). U zbirci pjesama nalazimo i primjere neokrnjena infinitiva, što se može tumačiti potrebom metrike stiha. Primjeri su okrnjena infinitiva *-t*: vajak ću te *volit* (21); i nikad maj te neću *zabit* (21); za nove će dobar *bit* (54); znala san da ću *dobit* (54); za smrt *zvonit*/na molitvu *zvat* (71); na njega se *domislit* i ga *štimat* (58) te neokrnjena *-ti*: molitvice na pamet *govoriti*/lipo se *prekrižiti* i Boga *moliti* (47); Pensali smo da će nas *pitati* (47); mažinin za kafe *mliti* (49); vrime *pasati, zogati* moru (56); *-ći*: slušale su ča una druga ima za *reći* (63).

3.3.11. PRIJEDLOG I PREFIKS *iz > z > s*

Prijedlog *s* prelazi u zvučnu inačicu *z* bez obzira na fonem koji slijedi: *z* dobrin uljen zabiljeno (53); *z* miljar kolori bliska (53); *z* vinon je napunija (55); *z* nogami makinju gonija (54); *z* šilon je školje učinila (54). Prijedlogu *iz* reduciran je početni otvornik: *z* moga ditinstva (52); Ive je *z* bukalete popija (55). Prijedlog *s* prelazi u *š* kao rezultat jednačenja po mjestu tvorbe: *š* nje je vina popija (55); za poj *š* njima na mrkat prontale (64). U prefiksu *iz* gubi se nenaglašeni otvornik na samom početku riječi: Njive si *zora*, brajde učistija (73). Prefiks *iz* jednačenjem po zvučnosti prelazi u *s* (*iz > is > s*): i hrbat *stresa* ni bilo druge (65); I Mara je njega *spod* oka gledala (29).

4. ZAKLJUČAK

U ovome smo radu analizirali čakavštinu zbirke poezije „Škatula ud spomeni“ Nevie Kožljan u kontekstu recentnih istraživanja barbanskih govora. Zanimalo nas je koliko se barbanska čakavština zrcali u stihovima autorice.

Na fonološkoj su razini potvrđeni: ikavski odraz jata u korijenskoj (*lipih, dice*) i nastavačnom morfemu (*duši*) s povećanim brojem stalnih ekavizama, karakterističnim za barbanske govore, (*delo, delale, belo, mesto, koren*), vokalizacija jerova u *a* (*dan*), prelazak prednjega praslavenskoga nazala *ę > *e* (*pamet*), čak i u imenici *jezik*. Stražnji praslavenski nazal *q i samoglasno *ɨ koji prelaze u *u* (*ruka, put, sunce*). Očuvana je suglasnička skupina čr (črni). Rezultati jotacije dentala *t i *d su: *tj* > *t'* (*će, svića*), *dj* > *j*, (*tuji, mlaje, dohaja*), šćakavski je odraz suglasničke skupine *st (na *ugnjišću*), a *sk > *šč* (*iščén, stišču*). Suglasnička skupina *zd jotacijom prelazi u *žlj* (*dažlja*), gubi se glas *v* između suglasnika i sonanta *r* (*trd*). Ima primjera pojednostavljivanja inicijalnih suglasničkih skupina (*tić, lasi...*). Dosljedan je prijelaz nenaglašenoga početnoga *o* > *u* (*uno, ud, upravili*), kao i fonetska neutralizacija *-m* u *-n* (*dopren*). U stihovima su potvrđeni i prelazak korijenskoga *ra u *re* (*nareslo*), rotacizam u prezentskoj osnovi glagola *mogti (*moren*), metateza u zamjeničkoj osnovi **vbs-* (*sve, svi*), protetsko *j* ispred vokala *o* (*jopet*), početni općeslavenski niz **vъ/b* > *u* (*umirile, uzgor, u*), prelazak dočelnoga *-l* > *-a* (*bija, plaka*), čuvanje skupina *jt* i *jd* u izvedenica od glagola *iti, stegnuti oblici upitne i odnosne zamjenice – *ka, ko, ki*, zamjenica *ča* i njezini oblici (*aš, niš, nič*), karakteristični okrnjeni infinitivni nastavci s manjim brojem neokrnjenih, čakavski oblici pomoćnoga glagola *biti* za tvorbu kondicionala: *bin, biš, bi, bimo, bite, bi*, zanijekani oblik prezenta glagola ‘biti’ (*nisu, nismo*), glagol sa značenjem ‘ići’, (*gremo, hodili*), metatizirani akuzativ i genitiv množine osobne zamjenice ‘on, ona, ono’ (*njih* > *ih* > *hi*), oblici prijedloga i prefiksa *s* i *z*. U stihovima su potvrđeni gotovo svi nastavci u singularnoj i pluralnoj paradigmi svih triju imeničkih vrsta, karakteristični za jugozapadne istarske govore.

Iz rečenoga se može zaključiti da se barbanska čakavština dobro zrcali u stihovima Nevie Kožljan te da nisu zabilježeni značajniji standardnojezični ili neki drugi utjecaji na autoričin materinski idiom.

LITERATURA

Brozović, Dalibor, Ivić, Pavle (1988). *Jezik, srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod "Miroslav Krleža".

Hraste, Mate (1964). *Govori jugozapadne Istre*. Zagreb: HAZU.

Lisac, Josip (2009). *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Lisac, Josip (2003). *Hrvatska dijalektologija 1. Štokavsko narječje*, Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Pliško, Lina (2000). *Govor Barbanštine*, Pula: Filozofski fakultet u Puli.

Pliško, Lina, Mandić, David (2019). *Govori općine Marčana*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

GRADA

Kožljan, Nevia (2018). *Škatula ud spomeni*, Zagreb: KULTura SnOVA.

THE CHAKAVIAN IN *THE MEMORY BOX* BY NEVIA KOŽLJAN

ABSTRACT

The article analyses Chakavian in Nevia Kožljan's first collection of poetry *Škatula ud spomeni* at the phonological and morpho-syntactic level. Its language features are analysed within the central sub-group of Barban vernaculars, to which the one in Goleševo, the place where the poetess was born, belongs.

Some of the confirmed linguistic features include: the ikavian form of the *jat* in the root (*lipih, dice*) and the suffix morpheme (*duši*) with a larger number of the permanent ekavian forms which are characteristic for Barban vernaculars (*delo, delale, belo, mesto, koren*), the vocalisation of the *jers* into *a* (*dan*), the transition of the front praslavic nasal *ę > *e* (*pamet*) also including the noun *jezik*, the transition of the back praslavic nasal *q (*ruka*) and the vowel *ǫ > *u* (*sunce*), the maintenance of the old consonant groups *čr* (*črn*), *tj > *ć* (*će, svića*), *dj > *j* (*tuji, mlaji, dohaja*), *stj (*na ugnjišču*), *skj > *šč* (*iščén, stišču*), *zdj > *žd* (*dažlja*), the loss of the *v* sound between the consonants and the sonant *r* (*trd*), the simplification of the initial vowel groups (*pš* > *š*; *vl* > *l*), the permanent closing of the non-stressed beginning *o* > *u* (*uno, ud, udpravili*), the transition of the final *-m* into *-n* in different examples (*san, gren, unin, z rukon, cilen*), the transition of the root *a into *e* in the verbs *krasti* > *kresti* and *rasti* > *resti*, the transition of *ž* into *r* in the present's basic verb form *mogti (*moren, moreš*) and *vs* into *sv* in the base **vbs-* (*svi*), the transition of the final *-l* > *-a* (*bija, plaka*), the maintenance of the *jt* and *jd* groups in the derivatives of the verb *iti, the bound forms of the interrogative and relative pronoun *ka, ko, ki*, the pronoun *ča* and its forms (*aš, niš, nič*), the characteristic bare infinitive endings with a smaller number of full infinitives, the specific chakavian forms of the auxiliary verb *biti* used for the conditional forms: *bin, biš, bi, bimo, bite, bi*, the negative form of the present 'biti' (*nisan, ni*), the verb meaning 'ići' which is also expressed by two suppletive bases *gred-*, *hod-*, the metathesis of the accusative and genitive pl. of the personal pronoun 'on, ona, ono' (*njih* > *ih* > *hi*), forms of the preposition and prefix *s* and *z*. These verses confirm the existence of almost each ending in the

plural and singular paradigm as related to all the three types of nouns that are characteristic for the vernaculars in the southwest of Istria. All aforementioned leads to the conclusion that the Chakavian from Barban finds reflection in Nevia Kožljan's verses and that there are no significant influences of the standard language or other's on her native dialect.

Keywords: Škatula ud spomeni, Nevia Kožljan, SW Istrian dialects, Barban idiom, phonology, morphology, County of Barban